

Pääkirjoitus

Tieteen asemaa horjutetaan

Maailmalta kuuluu hurjia uutisia. Tiedettä, tiedeinstituutioita ja tieteentekijöitä vastaan hyökätään, joskus jopa kirjaimellisesti. Autoritaarisissa valtioissa tieteen kontrollointi on aina ollut enemmän sääntö kuin poikkeus. Sen sijaan demokratian ja sananvapauden mallimaassa Yhdysvalloissa tiedevastaisuus on jotain ennenkuulumatonta (yleensä lyhyen) miesmuistiin.

Kaiken kohun keskellä voi unohtua, että etenkin angloamerikkalaisissa korkeakouluissa akateemista vapautta ovat uhanneet myös korkeakoulut itse. Monet ideologit opiskelijoista professoreihin ja etujärjestöistä some-intoilijoihin ovat halunneet määritellä, mitä saa tutkia ja opettaa sekä mistä saa puhua ja mikä on sallittu sanasto. Vääriä mielisiä on raportoitu yliopistojen hallinnolle, joka on ollut kyvytön puolustamaan työntekijöidensä akateemista vapautta: tieteellisten tosiasioiden sanomisesta on tutkijoita pakotettu jopa eroamaan. Onko toksinen yksinäisyys korvannut tieteelle luontaisen moniäänisyyden? Mitkä ovat sen inhimilliset ja yhteiskunnalliset seuraukset? Tunnettu kirjoittajajoukko ruotii näitä teemoja *War on Science* -kirjassa (Krauss toim. 2025).

Biologia ja biologit ovat historian saatossa olleet mukana monenlaisissa kiistoissa. Luonnon perustutkimus herättää harvoin suuria tunteita; tunteet nousevat pintaan, kun aletaan tutkia ihmistä. Ihmisten biologiset erot ovat usein näkyviä ja mitattavia, mutta niiden tutkiminen aiheuttaa tunnekuohuja. Jo Darwin taipui itsesensuuriin, koska evoluutioteoria kyseenalaisti luomiskertomuksen ja ihmisen ainutlaatuisuuden, mikä luultavasti pahoitti monien mielen. Suomessa luonnonvarojen käytön ja ilmastomuutoksen kaltaisten ilmiöiden tutkiminen on aiheuttanut monenlaista kirjelmointia yliopistojen suuntaan. Valtion sektoritutkimuslaitoksissa isännän kuri oli aikaisemmin tiukempaa kuin tänään.

Tieteen kyseenalaistamisella on monet kasvot: jotkut ampuvat suoraan ja kovaa, toiset kiveävät tien hyvillä tarkoituksilla. On ymmärrettävää, että monet tutkijat pysyvät vaiti sen sijaan että osallistuvat oman alansa julkiseen keskusteluun. Vaikeneminen tosiasioista voi kuitenkin johtaa väärin käsityksiin asioiden todellisesta luonteesta. Huonoimmassa tapauksessa se voi aiheuttaa inhimillistä kärsimystä ja yhteiskunnallista haittaa. Oman kokemukseni perusteella tieteentekijöiden akateeminen vapaus Suomessa on paremmalla mallilla kuin esimerkiksi tämänpäivän Yhdysvalloissa. Toivottavasti totuuden ihanne saa kukoistaa jatkossakin.

ATTE KOMONEN

Luonnon Tutkija

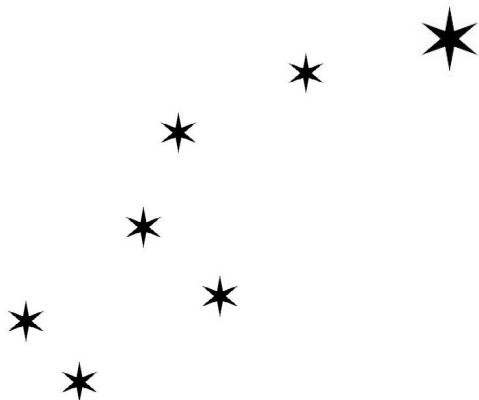
Suomen Biologian Seura Vanamo ry on julkaissut Luonnon Tutkija -lehteä vuodesta 1897 (vuoteen 1946 asti Luonnon Ystävä). Luonnon Tutkija julkaisee yleistajuisia luonnontieteellisiä biologian alaan keskittyviä artikkeleita. Luonnon Tutkija vastaanottaa ja julkaisee mielellään kaikenlaisia kirjoituksia aihepiiristä.

Päätoimittaja: Pasi Reunanen (luonnontutkija@vanamo.fi)

Kansikuva: Auringonnousun aikaan -ohjelmaa tekemässä Juha Kuronen, Veikko Neuvonen ja äänitarkkailija Lauri Mala. Kuva: Yleisradion kuva-arkisto.

Sisältö

- 2 Tieteen asemaa horjutetaan
ATTE KOMONEN
- 4 Yle radion luonto-ohjelmien alkutaival
1970-luvulla
VEIKKO NEUVONEN JA JUHA KURONEN
- 16 Suomen vesistöjen digitoituja jääoloja
vuodesta 1739
JARI HOLOPAINEN JA SAMULI HELAMA
- 31 Yhdessä ja erikseen – ihminen kohtaa luonnon
Ymmärtämisen ja yhteydenpidon yrityksiä
YRJÖ SEPÄNMAA
- 41 Muistokirjoitus ★
Sammakkoritari ja solumuistin salat
Sir John B. Gurion (1933–2025)
JAKKE NEIRO
- 50 Luonnon Tutkijan kolumni
Homo sapiens Suomessa
TAPANI LAHTI
- 51 Luonnon lyriikkaa
Jouluksi mökille vuonna 1964
LEENA SAINIO
- 52 Kirjoittaisinko Luonnon Tutkijaan

Luonnon Tutkija

Toimitusneuvosto

Anna Liisa Ruotsalainen (puh. joht.)
(annu.ruotsalainen@oulu.fi)

Annina Kantelinen
(annina.kantelinen@helsinki.fi)

Carita Lindstedt-Kareksela
(carita.lindstedt-kareksela@helsinki.fi)

Atte Komonen
(atte.i.komonen@jyu.fi)

Jaakko Pohjoismäki
(jaakko.pohjoismaki@uef.fi)

Ilari Sääksjärvi
(ileesa@utu.fi)

Ilmoitushinnat

Kokosivu 400 euroa, puolisivu 250 euroa, takakansi 600 euroa.

Vuonna 2025 ilmestyy neljä numeroa.

Lehden taitto ja ulkoasu

Pasi Reunanen

ISSN 2814-9645 (Verkkolehti)

Vanamon jäsenyys

Vanamon jäseneksi voi liittyä täyttämällä lomakkeen seuran verkkosivuilla (www.vanamo.fi/jasenyys) ja maksamalla jäsenmaksun sivun ohjeiden mukaan. Vanamon jäsenmaksu on 37 euroa, opiskelijajäsenmaksu 30 euroa ja puolisojäsenmaksu 10 euroa.

Vanamon jäsenet saavat lehden jäsenetuna.

Vanamon kotisivut www.vanamo.fi